אלא מיירי בדין לקט, והיינו דשבולת שנשמטה מיד הקוצר חשיבא 'לקט' אע"פ שלא נקצרה בפועל, דכיון שנשמטה מיד הקוצר מתוך מהלך הקצירה הוי לקט, יעוי"ש.

**ויעוין במשנ"ר** שכתב דמבואר בזה דלשיטת הרמב"ם באמת לא נאמרו 'תנאים' לדין משנתינו דקמה מצלת את הקמה, דמשנה דלעיל לא מיירי כלל בדיני שכחה, וא"כ לעולם אין מקור ל'תנאים' אלו בדין שכחה, **וכתב במשנ"ר** דלפי"ז צ"ב מהו השיעור שנחשב שהקמה סמוכה לקמה שתציל אותה.

**וכן מבואר בלשון הרמב"ם** שפסק לדין משנתינו בפ"ה הל' כ"א והביא את דין ההצלה דמשנתינו ולא הזכיר כלל דבעינן לזה שתהא 'נקצרת עמה' או שראשי השבלים יגיעו לקמה, ואילו לענין לקט כתב לכל התנאים הנ"ל, **וכן כתב הפאת השולחן** דלדעת הרמב"ם לא בעינן לכל הני תנאים בדין שכחה [ויעוין במשנ"ר שהקשה דהרמב"ם בפירושו למשנתינו כתב דבעינן לתנאים הללו לענין שכחה, וצ"ע דבהלכותיו לא כתב הכי וכן בפירושו למשנה לעיל].

החילוק בין 'הצלת עומר' ל'הצלת קמה'

**ב] בדברי הר"ש והרא"ש** מבואר דדין משנתינו דקמה מצלת קמה הוי רק כשראשי השבלים נוגעים בקמה, והנה משמע דהוי דין רק בקמה שמצלת קמה, אבל כשקמה מצלת עומר לא בעינן לזה, **וכן כתב בפי' הריבמ"ץ** למשנתינו דרק בהצלת קמה בעינן ראשי שבלים נוגעין ו'נקצרת עמה', וצ"ע מאי שנא הצלת קמה והצלת עומר לענין זה, **אכן יעוין בשנו"א** על משנתינו דמשמע דסבר דבאמת דין זה הוי בין בהצלת עומר ובין בהצלת קמה.

**ובתורת זרעים כתב לייסד**, דחלוק דין הצלת 'קמה לעומר' מדין הצלת 'קמה לקמה', דבדין ההצלה ד'קמה לעומר' הוי דין 'הצלה' ממש, דבאמת העומר ראוי להיחשב שכחה ומ"מ הקמה מצלת אותו, אבל בקמה שמצלת קמה לא הוי מדין 'הצלה' אלא דכיון שהשבלים נוגעות בקמה שלא נשכחה ונקצרים עמה חשיבי כ'קמה אחת' ולכן חשיבי שלא נשכחו.

**וכתב התו"ז**, דהנה מצינו ב' מקורות לדין הצלה של קמה את העומר ולדין הצלה של קמה לקמה, דבדין הצלת העומר יליף בירושלמי מדכתיב 'כי תקצור ושכחת עומר, עומר שסביבותיו קציר הוי שכחה ולא עומר שסביבותיו קמה' ודרשא זו איירי בהצלת עומר, אבל בהצלת קמה לקמה מצינו דרשא אחרת בספרי דאיתא 'לא תשוב לקחתו מכאן אמרו שבולת שבקציר וראשה מגיע לקמה וכו', ועפי"ז ביאר התורת זרעים דבאמת תרי דיני נינהו ובעומר הוי דין הצלה, אבל בקמה הוי דין דחשיבי מחוברין ממש והוי כקמה אחת ולכן לא הוי שכחה, דהקמה שנשכחה חשיבא מחוברת לקמה שלא נשכחה וע"כ אנו דנין אותה כאילו לא נשכחה.

בנידון האם דין הצלה הוי רק בקמה שלא נשכחה ממש

**ג] יעוין במלאכת שלמה** שכתב לייסד דחלוק הצלת עומר מהצלת קמה, והיינו דיש לדון האם קמה שמצלת עומר או קמה, הוי דווקא כשהקמה לא נשכחה כלל או דגם קמה שנשכחה רק דליכא בה 'דין שכחה' ג"כ מצלת, וכגון 'קמה שיש בה סאתיים' שפטורה משכחה כדאיתא במתני' לעיל [מ"ז], האם ג"כ מצלת, **וכתב המלאכת שלמה** לבאר בזה, דבדין זה חלוק הצלת עומר מהצלת קמה, דלענין הצלת עומר רק קמה שלא נשכחה כלל מצלת את העומר אבל לענין הצלת קמה אפילו קמה שנשכחה רק שפטורה משום שיש בה סאתיים ג"כ מצלת.

**ויעוין בתוס' אנשי שם** דכתב דבדברי הרמב"ם בפירושו למשנתינו מדוקדק מאד כדברי המלאכת שלמה, דהנה הרמב"ם כתב להדיא דגם קמה שיש בה סאתיים מצלת, אלא דהרמב"ם כתב כן רק לגבי קמה המצלת קמה, אבל לענין קמה שמצלת עומר נקט רק קמה השכוחה, ומשמע מזה דלענין הצלת העומר בעינן רק קמה שנשכחה ולא מהני קמה שיש בה סאתיים.

**ובעיקר** דבריו של המלאכת שלמה **ביאר בזה התוס' אנשי שם** כעין דרכו של התורת זרעים הנ"ל, דקמה המצלת קמה אין זה מדין 'הצלה' אלא הוי דין 'צירוף וחיבור', דהקמה שנשכחה מתחברת לקמה שאין בה שכחה ולכן פטורה, ובזה גם קמה שיש בה סאתיים מהני דכיון דאית בה פטור משכחה כל המצורף לה פטור, אבל בדין קמה המצלת עומר דהוי דין הצלה בזה בעינן רק קמה שלא נשכחה כלל דרק היא יכולה להציל את העומר שנשכח, אכן בתוס' אנשי שם משמע דעיקר כוונתו משום דע"י שזכור את הקמה יזכר גם בעומר ולכן מציל ולכן בהצלת עומר בעינן רק קמה שלא נשכחה כלל.

**ומבואר בדברי האחרונים הנ"ל** דאיכא ב' חילוקים לענין דינא בין הצלת עומר להצלת קמה, **א.** דבהצלת עומר לא בעינן נגיעה של ראשי שבלים ובהצלת קמה בעינן, **ב.** דבהצלת עומר בעינן קמה שלא נשכחה כלל ובהצלת קמה מהני להציל אפילו קמה שנשכחה רק דלית בה בפועל דין שכחה.

שיטת הרמב"ם בגדר דין 'הצלה' בשכחה

**ד] יעוין בדברי הרמב"ם** שפסק את דין משנתינו, וז"ל [מתנו"ע פ"ה הל' כ"א] 'השוכח עומר בצד הקמה שאינה שכוחה אינה שכחה, שנאמר כי תקצור ושכחת עומר, עומר שסביבותיו קציר שכחה אבל עומר שסביבותיו קמה אינה שכחה, וכן אם שכח קמה בצד קמה שאינה שכוחה אפילו קלח אחד הרי זו מצלת את השכוחה ויהיה מותר לקחתה'.

**ומצינו** שינוי בלשונו של הרמב"ם כשכתב את דין הצלת עומר והצלת קמה, דבהצלת עומר לא נקט לשון 'הצלה' רק כתב השוכח עומר וכו' אינה שכחה', אבל בהצלת קמה כתב 'וכן אם שכח קמה וכו' הרי זו מצלת את השכוחה ויהיה מותר לקחתה', הרי דרק לענין הצלת 'קמה לקמה' נקיט לשון 'הצלה', **וכן משמע** גם בלשונו של הרמב"ם בפירושו למשנתינו דכתב וז"ל, 'ואמרו עומר שסביבותיו קציר שכחה, ולא עומר שסביבותיו קמה, וכל ששכח עומר סמוך לקמה אינו שכחה. וכן אם שכח קמה והיו ראשי שבלים שלה מגיעים לקמה שניה וכו' הרי היא מצלת את הקמה הסמוכה לה ולא תהיה שכחה, ותשאר לבעל הבית', הרי דגם כאן מצינו דנקיט הרמב"ם את הלשון 'מצלת' רק ביחס לקמה מצלת קמה ולא ביחס להצלת עומר ויל"ע.

בדין הצלת 'עומר לקמה' ו'עומר לעומר'

**ה] בירושלמי על משנתינו** הובאה פלוגתא אם עומר מציל קמה או לא, **ומבואר שם ע"פ גירסת הגר"א וביאור הגר"א** דבהצלת 'עומר לעומר' פשיטא לירושלמי דאין דין הצלה ורק על הצלת עומר לקמה נחלקו שמא יש דין הצלה, **וצ"ע** מדוע 'עומר לעומר' פשיטא שלא מציל, ואילו 'עומר לקמה' הוי פלוגתא ויל"ע.

# פרק ו' משנה ט'

**א. סאה תבואה עקורה וסאה שאינה עקורה**

**א] משנתינו היא המשך** למשניות ו' ז' בפירקין, ששנינו שם שעומר או קמה שנשכחו ויש בהם שיעור סאתיים תבואה אינם שכחה, וילפינן לה בירושלמי שם מדרשא ד'ושכחת עומר ולא גדיש', וסאתיים הוי

כ'גדיש', ומבואר במשנתינו הילכתא בדין שיעור סאתיים הנ"ל, דאם איכא ב' תבואות שיחדיו הוי שיעור סאתיים ושכח את שניהם, רק שתבואה אחת קצורה [עומר] ותבואה אחת מחוברת [קמה] אינם מצטרפים זה לזה להיחשב ששכח שיעור סאתיים שאינו שכחה, משום דתבואה מחוברת אינה מצטרפת לתבואה קצורה לענין זה.

**וכתב הר"ש** דבירושלמי אמרו דמשנתינו אזלה כדעת ר"ג לעיל מ"ו, דהנה במ"ו פליגי חכמים ור"ג האם הפטור של שכחת סאתיים הוי רק בעומר אחד של סאתיים אבל ב' עומרים נפרדים שיחדיו הוי שיעור סאתיים ושכח שניהם ליכא בזה פטור סאתיים, והכי סברי חכמים, ור"ג פליג דגם בב' עומרים נפרדים ששיעורם יחדיו סאתיים איכא לפטור דשכחת סאתיים.

**והנה במשנתינו** מבואר דכל מה שסאה תבואה עקורה וסאה תבואה שאינה עקורה אינם מצטרפים לשיעור סאתיים הוי משום דתבואה אחת עקורה והאחת אינה עקורה, ומשמע דאם ב' התבואות יהיו עקורות [דהיינו 'עומרים'] שפיר מצטרפות לשיעור סאתיים, וזה ממש כשיטת ר"ג שם דב' עומרין מצטרפין לשיעור סאתיים לפטור משכחה.

**ויעוין במשנה ראשונה** שתמה לפי"ז על שיטת הרמב"ם שפסק בפ"ה ה' י"ח כדעת חכמים לעיל דרק בעומר אחד שיש בו סאתיים פטור משכחה ולא בב' עומרים, ומ"מ פסק לדין משנתינו בהל' כ', ותמוה טובא הלא משנתינו הוי לדעת ר"ג וכדכתב הירושלמי הנ"ל, והרמב"ם הלא כבר הכריע כשיטת חכמים.

דרכו של המשנה ראשונה בדעת הרמב"ם בביאור משנתינו

**ב] וכתב המשנה ראשונה לבאר בזה** [וכן כתב התפא"י] דבאמת סבר הרמב"ם דדין משנתינו הוי גם לשיטת חכמים ודלא כדברי הירושלמי דמשנתינו כר"ג, והיינו דסבר הרמב"ם דמודו חכמים דאיכא דין סאתיים בב' תבואות עקורות שיחדיו הם סאתיים, **והיינו** דכל מה דפליגי חכמים על ר"ג במשנה ו' הוי בב' עומרין, שדרכו של עומר שהוא אגוד ונמצא שכל עומר אגוד בפני עצמו, ובזה סברי חכמים דלא שייך לצרפם לשיעור סאתיים דנימא דחשיב ששכח שיעור סאתיים כיון שכל עומר חלוק לעצמו, אבל במשנתינו לא איירי בעומר אלא ב'תבואה עקורה' כדאיתא בלשון משנתינו והיינו תבואה עקורה אבל אינה אסופה ואגודה כ'עומר', ובזה מודו חכמים דשייך לצרפם לשיעור סאתיים, אי לאו דאיירי שתבואה אחת עקורה ותבואה אחת אינה עקורה דרק מטעם זה אינם מצטרפים אבל לולי זה אכן היו מצטרפים וכהאמור.

**וכתב המשנה ראשונה** שלפי ביאור זה מדוקדק מאד לשון משנתינו 'תבואה עקורה ותבואה שאינה עקורה', דהנה לכאורה צ"ע מדוע נקיט התנא לשון זו ולא נקט כדכתב עד הכא לשון 'קמה ועומר', דהא בפשוטו 'תבואה עקורה ותבואה שאינה עקורה' הוי 'עומר וקמה', ולפי דרכו של המשנה ראשונה הדברים מדוקדקים היטב, דבאמת לא איירי הכא ב'עומר' אלא בתבואה עקורה שאינה אגודה, דבזה אתי התנא לחדש לנו דאע"פ שאם ב' התבואות עקורות, הם מצטרפות אפילו לשיטת חכמים, מ"מ בגוונא שאחת מחוברת אינם מצטרפות.

דרכו של הגרי"ד בישוב דעת הרמב"ם

**ג] בשיעורי הגרי"ד** מצינו דרך נוספת מצינו בישוב דעת הרמב"ם, והיינו, דכל מה שנחלקו ר"ג וחכמים הוא דווקא בב' עומרים דסברי חכמים דאינם מצטרפים, אבל בב' קמות נפרדות שפיר מודו חכמים דמצטרפין לשיעור סאתיים.

**ולפי"ז ביאר הגרי"ד** דבאמת לולי הדין דעקורה ושאינה עקורה אינם מצטרפים הו"א דאע"פ שהעקורה מצד עצמה אינה מצטרפת לדין סאתיים כיון שיש לה דין עומר מ"מ כלפי ה'שאינה עקורה' דהוי קמה שפיר י"ל דהעקורה תשלים לשיעור סאתים ובזה חדית לן תנא דמשנתינו דאין צירוף כלל בין תבואה עוקרה לתבואה שאינה עקורה.

דברי הירושלמי דהא דאין מצטרפין והוי שכחה הוי
רק כששכח את ה'שאינה עקורה' תחילה

**ד] הר"ש במשנתינו** הביא את דברי הירושלמי שכתב דהא דאיתא במשנתינו ד'עקורה' ו'שאינה עקורה' אינם מצטרפים לשיעור סאתים והוי שכחה הוי דווקא כששכח תחילה את ה'אינה עקורה' [קמה] ואח"כ את ה'עקורה' [עומר], דאם שכח בתחילה את העקורה הרי ה'אינה עקורה' תציל אותה כדין קמה המצלת את העומר.

**אכן צ"ב** דברי הירושלמי דמה מועיל הא דבתחילה ה'אינה עקורה' הצילה את העקורה מ"מ לאחר ששכח את שניהם אין טעם שיצטרפו לשיעור סאתים כיון דאחת עקורה ואחת שאינה עקורה ומדוע סבר הירושלמי דבכהאי גוונא מצטרפין.

**וכתב הר"ש** לבאר הטעם בזה וז"ל 'ויש ליתן טעם לדר' יונה דכיון דסאה של קמה מציל על סאה של עקורה הרי הוא כקמה שיש בה סאתים ואם שכחה אינו שכחה'. ויש לבאר כוונתו מדוע כששוכח את ה'אינה עקורה' שהצילה את העקורה חשיב ששכח סאתיים, **ופשטות כוונת דבריו** דכיון ששכחת העקורה תלויה בשכחת ה'אינה עקורה' הרי דבשכחת האינה עקורה חשיב ששכח גם את העקורה והוי כשכח שניהם בבת אחת וחשיב שכל סאתיים כאחת.

**ויעוין רעק"א** [בתוספותיו למשנתינו] שהביא את דברי הר"ש, וביאר דבריו בזה"ל, 'וכששכח אח"כ גם ה'אינה עקורה' הוא גורם לשכחה על כולו, הוי כאילו היה ה'אינה עקורה' סאתים', ומבואר בדבריו דכיון דהעקורה שנשכחה בתחילה לא חשיבא שכחה עד ששכח את ה'אינה עקורה' הרי דחשבינן כאילו יש ב'אינה עקורה' עצמה שיעור סאתים, וצ"ב כוונת דבריו.

# פרק ו' משנה י'

### א. תבואה שנתנה לשחת או לאלומה וכן באגודי השום וכו', אין להם שכחה

שיטת הר"ש בביאור משנתינו

**א] כתב הר"ש** דטעם הפטור ב'נתנה לשחת' משום דעומד להאכיל בהן את בהמתו וב'נתנה לאלומה' פירש דהיינו שעשויה לאגוד בה את האלומה ולהכי אין להם שכחה, **וכתב בדרך אמונה** [פ"ה ס"ק ס"ב] דיסוד הפטור בזה משום דשכחה אינה נוהגת אלא במאכל אדם וב'נתנה לשחת' או 'לאלומה' לא חשיב מאכל אדם כיון שמעיקרא אינה עומדת למאכל אדם.

**והקשה בביאור ההלכה** [שם ה"ט] מהא דשנינו במתני' לעיל [פ"ה מ"ח] המעמר לכובעות ולכומסאות וכו' אינו שכחה, ומבואר בר"ש שם דהיינו שמתכוון לעשות מהם כובע או עטרה לראשו, ומ"מ כתב הר"ש שם דטעם הפטור משום שדעתו עדיין לעמר אותן ולעשות משני עומרים אחד, ולהכי אינו עימור אחרון ואינו שכחה, וא"כ מבואר דהא דאינם עומדים לאכילת אדם אינו סיבת פטור, וצ"ע מאי שנא ממשנתינו דהוי טעם לפוטרם משכחה.

**וכתב בביה"ל שם ליישב**, דצ"ל דהתם איירי בתבואה גמורה ולכן אע"פ שעושה ממנה כובע אינו יכול להפקיע ממנה שם 'מאכל אדם'